Zápis

z obhajoby disertační práce pana Mgr. Víta Strobacha

konané dne 6. dubna 2011

téma práce: „*Poetika českého nacionalismu a politika identity českých židů mezi národem, rasou a třídou (1876 – 1921)*“

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise Prof. PhDr. Zdeněk Kárník, DrSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta Mgr. Víta Strobacha.

Školitel PhDr. Michal Pullmann, Ph.D. představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho dizertační prací. Strobach navázal na svůj magisterský projekt o rudé asimilaci Židů. Projekt se však nakonec zaměřil především na utváření židovské identity, na aktéry, cílové motivy i konkrétní organizace. Školitel ocenil vysokou míru inovativnosti a samostatnosti myšlení i systematičnost Strobachovy práce. Pojetí historické kontinuity však ne vždy odpovídalo školitelově názoru. Práce je empiricky velmi bohatá. Při zkouškách i diskuzích se u kandidáta projevovala schopnost konceptuální práce a nadhledu, dokázal myslet modelově, což je jeho obrovská akademická výhoda.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Zdůraznil, že koncept práce se hodně rozšířil od vztahu Židů a socialistického hnutí k židovským identitám. Domnívá se, že podstatu práce již trefně shrnul školitel Michal Pullmann. Snažil se „postavit na nohy“ zkoumání židovských identit, uchopit je teoreticky a tuto teorii hlouběji aplikovat na empirický materiál.

Poté oponenti Prof. PhDr. Pavel Barša a Mgr. Michal Frankl, PhD přednesli závěry svých posudků.

Barša: Strobachova práce dobře ukazuje, jak se dá teorie (Honneth, Taylor aj.) vhodně aplikovat na empirický materiál. Ocenil perspektivu práce, která vyvazuje historii Židů z ghetta, do kterého se uzavřela. Vznik židovské identity se dá přesvědčivě vysvětlit z podobných ideových vzorců, jako vznik identity české. Některé komparační výsledky práce mohou působit

provokativně, např. postoj, podle nějž je sionismus variantou národně socialistické teorie 20. století. To ale zapadá do pojetí světové historiografie posledních zhruba patnácti let. Oponent částečně zpochybnil použití Foucaultových úvah o rase z díla Je třeba bránit společnost. Strobach nepostihuje rozdíl mezi nacionálním a radikálně etnicistním diskursem. Podle Barši se ale nejedná o biologický rasismus. Použití Foucaulta šlo v tomto případě zpět před Arendtovou. To je jediná výtka, jinak práce posunuje výzkum dál.

Frankl: Práce si velmi váží, považuji ji za dobře promyšlenou a založenou na velice pečlivě vybraném korpusu pramenů. Snaží se vložit židovské identity do vzniku nacionálních identit. V některých ohledech by práce měla být detailnější, například v případě obrazů národního těla. Oponent zpochybnil paralely mezi nacionalistickými vědci a dílem Pavla Eisnera. Možná tam jeho jazyk má jinou roli a zpracování by vyžadovalo hlubší analýzu diskurzů. Je v pořádku porovnávat židovské diskurzy s jinými nacionalismy, neměla by ale při tom zapadnout některá specifika, která se v práci trochu ztrácí. Je třeba i vnímat vliv antisemitismu na židovské identity. Práce má průkopnický nárok, je selektivní, což je z povahy její struktury, v budoucnosti by bylo dobré pokračovat detailnějším rozpracováním. Splňuje nároky na disertační práci.

Kandidát Vít Strobach odpovídá na posudky oponentů. Je si vědom toho, že řada věcí je pouze naznačených a potřebují dále prohloubit. V případě literatury k identitám používal pouze tu, která se přímo týká tohoto problému. Snažil se vymezovat proti narativu útlaku, který předkládá i jinak inovativní Marsha Rozenblit. Zpochybnit předpoklad jedné národní německé identity, proti které stojí „schizofrenní židé“ stojící mezi národy. To je koncepce, která má stále vliv, ale je to velmi problematické východisko. „Germanizovaný“ či „čechizovaný“ Žid se pak stává jen pasivním aktérem. Pokusil se v práci toto hledisko obrátit, analyzovat jaké byly aktivní důvody pro identifikaci Židů se sionistickým hnutím. Pojmy národ, rasa, třída přispívaly hodně k židovské identitě. Foucault jistě čerpá z francouzského prostředí, ale nejenom. On hovoří o celém západním kontextu myšlení. Přísné dělítko mezi etnický a biologický rasismus by Strobach nedával, jakkoli Arendtovou jinak uznává. Hovoří se o nepříteli rasy, který ji ohrožuje i biologicky. V prostředí nacionalismu je biologický rasismus zachytitelný, ale jeho funkce se mění ve chvíli, kdy k tomu přistoupí národní stát. Snaží se poukazovat na to, co je v tomto myšlení společné.

V případě sionismu rozděluje kandidát jednotlivé etapy. U prvních vůdců sionistického hnutí byly patrné biologické představy o společnosti. Židé jsou vnímáni jako součást obecně degenerované populace, návrat k přírodě, zemědělství. Další generace Buberova tyto figury přebírá, ale přichází s bojovným nacionalismem, „krev a půda“, tady už jde o čistotu rasy, primární nepřítel není cizí moc, ani árijci, nýbrž asimilanti.

Oponenti se vyjadřují k vystoupení kandidáta.

Barša: Při čtení v práci nezachytil onu diferenciaci mezi dvěma etapami sionistického hnutí, takto by s tím souhlasil. Každý termín je dán kontextem.

Frankl: Nemá problém se bavit o sionismu jako o radikálním nacionalismu. Chtělo by však nejenom hledat paralelu, ale vidět i rozdíly. Označit Bubera za představitele biologického rasismu je hrozně zjednodušené. Práci je možné rozšiřovat.

Diskuse:

Štaif: Byl by proti tomu, aby se s ideovými inspiracemi Marxe zacházelo příliš velkoryse. Hegelovské inspirace – fenomenologie ducha a dialektika pána a raba, tam jsou silné momenty, které souvisí s třídním bojem. Jisté implikace pojmu rasa najdeme už ve Starém zákoně, ale nenajdeme tam pojem třída. Zaujala jej Strobachova věta „penzum textů, které jsem analyzoval“. Jaké bylo kritérium výběru? Do jaké míry textový diskurs určuje procesy identit?

Kárník: V seznamu literatury mu chyběly texty, které by považoval jako historik 19. století za důležité, aby mohl o věci soudit. Literatura, kterou kandidát uvádí, je politologická, teoretická, ale chybí tam poezie, drama, novela. Otázky jsou otevřeny, vědecký důkaz není proveden po historické stránce.

Kubů: Podporuje poznámku prof. Kárníka. Disertaci vnímá jako současný stav porozumění. Klade otázku, zda tak zásadní téma můžeme rekonstruovat na denním tisku, programu politických stran atd. Vazba s pramenným materiálem se nezdá být dostatečně pevná.

Strobach: Určitě by neoznačil Bubera za představitele rasismu. V dané době, kdy píše Tři řeči, tam však vliv biologického rasismu je. K penzu textů: do značné míry souhlasí, krásná literatura tam chybí a je to jistě zploštění. Používal hlavně denní tisk a některá periodika, které jsou v tomto ohledu bohatá.

Komise navrhla udělit Vítu Strobachovi titul doktor (Ph.D.)

Zapsal:
PhDr. Dušan Radovanovič

Podpis předsedy komise:
Prof. PhDr. Zdeněk Kárník, DrSc